

Bijlage

Materiaalcoderingen, artefacttypologieën en dateringstabellen

Deze bijlage geeft een toelichting op de typologische coderingen die bij een aantal vondsten zijn toegepast ten behoeve van de catalogisering. Ze zijn inclusief geïllustreerde tabellen en specifieke literatuur geordend naar de catalogushoofdstukken waarin de vondsten zijn opgenomen: de numerieke code van de desbetreffende catalogusparagraaf staat tussen haakjes ( ) in de vondstkop vermeld. Daaraan voorafgaand wordt het coderingssysteem toegelicht dat voor alle vondsten van aardewerk en glas is gehanteerd.

Catalogiseren van objecten van aardewerk en glas (Deventer systeem)

Voor de beschrijving van de objecten van aardewerk en glas is gebruik gemaakt van het 'Classificatiesysteem voor Laat- en Post-Middeleeuws Aardewerk en Glas', dat de periode 1250-1900 bestrijkt. Deze typologie werd voor het eerst toegepast in een publicatie van artefacten uit de stad Deventer in 1989 en staat daarom beter bekend als het Deventer systeem (zie Clevis en Kottman 1989). Aardewerk artefacten worden gestandaardiseerd beschreven

door een combinatie van de bakselsoort en de objectvorm. Voor elk specifiek artefact geldt een code die is samengesteld uit de afkortingen van de bakselsoort (*r* voor roodbakend aardewerk, *s1* voor steengoed zonder glazuur, etc., zie tabel 1) en de objectvorm (*bor* voor bord, etc., zie tabel 2), gevolgd door een typenummer, van elkaar gescheiden door een liggende streep (–). In geval van glas bestaat de artefactaanduiding uit de combinatie *gl* met de objectvorm en een typenummer.

Tabel 1.
Codes voor bakselsoorten conform Deventer systeem voor aardewerk en glas

Bakselsoort	Code	Omschrijving
ba		Badorf aardewerk
bg		blauwgrijs-bakend aardewerk
d		Duitse faience
db		Dieburg aardewerk
dw		West-Duits aardewerk
ep		Europees porselein
f		Nederlandse faience
fb		faience biscuit
fr		Franse faience
g		grijsbakend aardewerk
gl		glas
ha		Hafner aardewerk
i		Italiaanse majolica/faience
ib		Iberisch rood aardewerk
ik		industrieel aardewerk, gekleurd
ir		industrieel aardewerk, rood
iw		industrieel aardewerk, wit

Bakselsoort	Code	Omschrijving
iwb		industrieel aardewerk, wit, biscuit
iz		industrieel aardewerk, zwart
jy		Jydepot-aardewerk
kp		kogelpotaardewerk
m		Nederlandse majolica
mb		majolica biscuit
my		Mayen aardewerk
p		Aziatisch porselein
pi		Pingsdorf-type aardewerk
po		Portugese majolica/faience
py		pijpaarde
r		roodbakend aardewerk
ra		Aziatisch roodbakend aardewerk
rf		Frans roodbakend aardewerk
ri		Italiaans roodbakend aardewerk
rm		Maaslands roodbakend aardewerk
s1		steengoed 1 (zonder glazuur/engobe)

Bakselsoort	Code	Omschrijving
s2		steengoed 2 (met glazuur/engobe)
s3		steengoed 3 (industrieel)
s4		steengoed 4 (proto-steengoed)
s5		steengoed 5 (bijna-steengoed)
s6		steengoed 6 (Frans steengoed)
s7		steengoed 7 (Aziatisch steengoed)
s8		steengoed 8 (steengoed met secundair aangebracht loodglazuur)
sp		Spaanse majolica/faience
te		terracotta (beeld)
w		witbakend aardewerk
wa		Werra aardewerk
wd		Duits witbakend aardewerk
we		Weser aardewerk
wf		Frans witbakend aardewerk
wm		Maaslands witbakend aardewerk

Tabel 2.
Codes voor objectvormen conform Deventer systeem voor aardewerk en glas

Objectvorm	Code	Omschrijving
ala		alambique
amf		amfoor
app		appelpoffer
aqu		aquamanile
asb		asbak
bak		bakpan
bee		beeld
bek		beker
ber		berkemeier
bla		blaker
blo		bloempot
bor		bord
bot		botervloot
bra		braadspitoplegger
bri		brillenglas
bst		borstglas
bui		buikwarmer
ddo		dekseldoos
dee		deegroller
dek		deksel
die		dienblad
dks		dekschaal
dov		dover
dri		drinkschaal
dru		drinkuit
eid		eierdop
ele		elektriciteit algemeen
fle		fles
flu		fluitglas
fru		fruitkop/aardbeientest
gat		gatenpot
gra		grape
haa		haarkruller
hoo		pelgrimshoorn
ink		inktpot
ins		inktstel; houder voor inktpot en zandstrooier
jus		juskom
kan		kan
kap		kachelpan
kar		karaf
kdl		kandelaar
kel		kelglas
ken		kendi
kmf		komfoor
kni		knikker

Objectvorm	Code	Omschrijving
kno		knoop
kog		kogelpot
kol		kolfglas
kom		kom
koo		koolstronk
kop		kop
kpg		kopglas
kra		kraal
kru		kruik
ktb		kaarsentrebak
kui		kuikensteen
kwi		kwispedor
lam		lampenglas
lav		lavabo
lek		lekschaal
lep		lepel
luc		luciferhouder
mai		maigelein
man		mand
min		miniatur
mos		mosterdpot
nop		noppenglas
oas		olie- en azijnstel
oli		olielamp
ond		ondersteek
ove		overpot
pis		pispot
plo		plooischotel
pot		pot
pro		proen
raa		raadskan
ram		rammelaar
roe		roemer
rui		vensterglas
san		sanitair; closetpot, wastafel, wc-trekker etc.
sbe		scheerbekken
sch		schaal
scs		schuimspaan
sdg		schertsdrinkgerei
sie		siervoorwerp
sir		siroopkan
slb		slachtbak
sme		smeltkroes
sne		snelle
soi		strooier

Objectvorm	Code	Omschrijving
spa		spaarpot
spb		schepbeker
spd		spreeuwenpotdeksel
spi		spinsteen
spr		spreeuwenpot
sta		stangenglas
stb		strijkbout
stk		steelkom
stm		stamper
sto		stoof
stp		stop
str		strijkglas
sut		suikertrechter
taf		tafelstel
taz		tazza
ter		terrinen
tes		test
thb		theebus
the		theepot
thl		theelicht
tmm		thermometer
tod		tonpotdeksel
ton		tonpot
tre		trechter
trog		trog
tui		tuitkan
twe		tweelingbak
uri		urinaal
vaa		vaas
vat		vat
vel		veldfles
ver		vergiet
vet		vetvanger
vfl		vogelfluit
vlo		vlooienvanger
voe		voetschaal of -kop
vog		vogelrinkbak
vor		vorm
vst		vuurstolp
vyz		vijzel
wie		wierookscheepje
wyw		wijwaterbak
zal		zalfpot
zee		zeef
zou		zoutschaal
zui		zuigfles

Bijlage

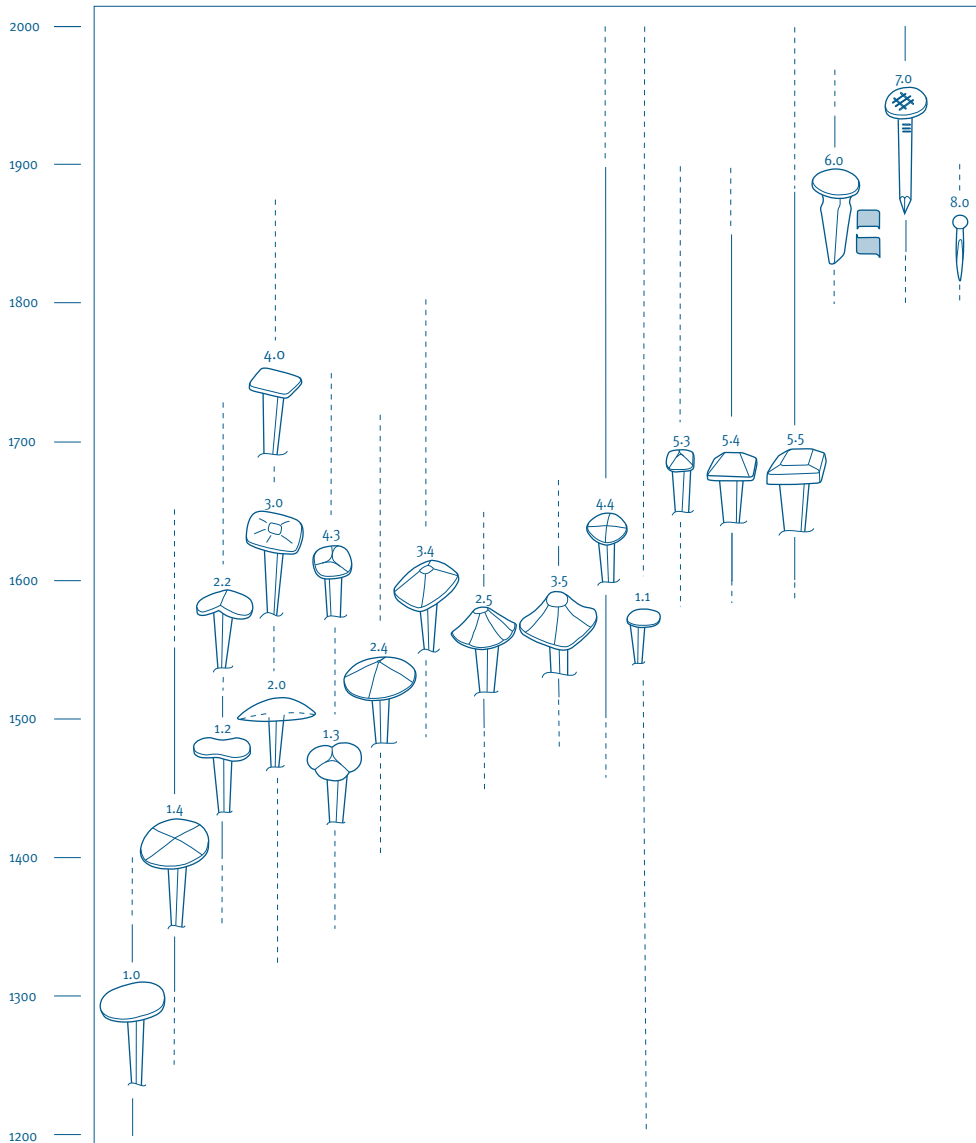
Diverse typologieën

Spijker (1.9, 1.10)

Er worden acht hoofdtypen spijkers onderscheiden op basis van de vorm en de vervaardiging van de kop. 0-5+ = aantal herkenbare facetten op de kop (afb. 1) (typologie: Jan Dirk Bindt). De code voor elk type bestaat uit het rijnummer en het kolomnummer, gescheiden door een punt. Van de spijkerkoptypologie is een chronotypologische onderverdeling afgeleid (afb. 2).

	0	1	2	3	4	5+
type 1 'rond' plat						
type 2 'rond' gewelfd						
type 3 'rechthoekig' gewelfd						
type 4 'rechthoekig' plat						
type 5 rechthoekig met rechte vlakken						
type 6 machinaal uit plaat						
type 7 machinaal uit draad						
type 8 messing kop kogel						

Afb. 1 Typologie van spijkerkoppen (typologie: JDB)

Afb. 2 Chronotypologie van spijkerkoppen (typologie: JDB)

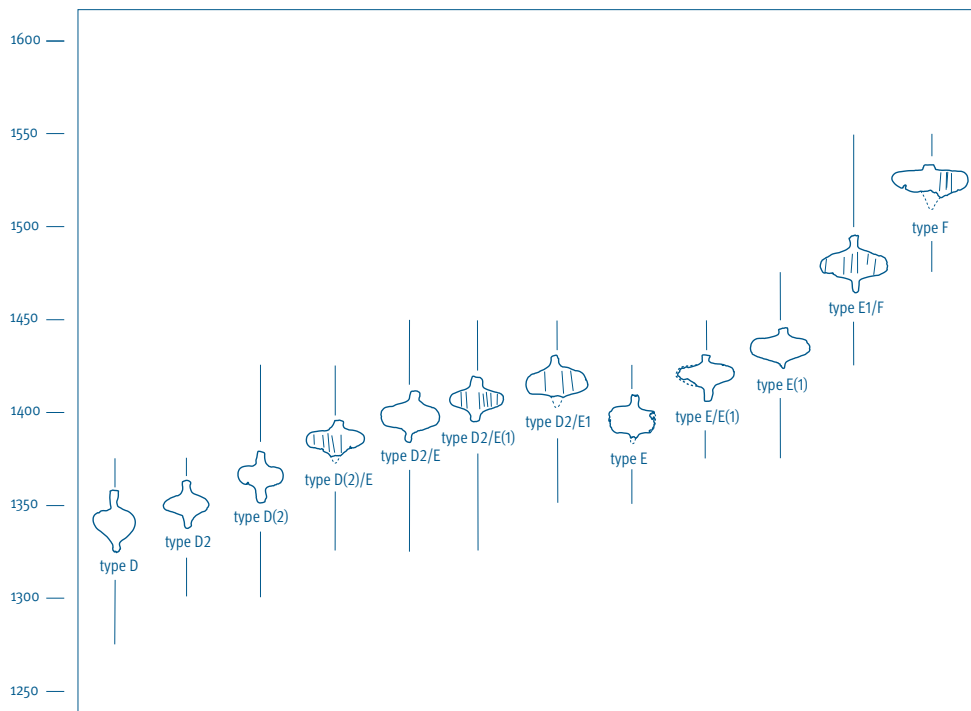
Spiebout en spie (1.12.1)

De spiebouten zijn chronotypologisch in acht categorieën onderverdeeld op basis van vorm en doorsnede van de schacht (typologie: Jan Dirk Bindt): geen tekening.
 Type 1 Zeer onregelmatige doorsnede (1300-1650)
 Type 2 Onregelmatige afgeschuinde rechthoekige doorsnede (1300-1650)
 Type 3 Onregelmatige afgeronde zeszijdige doorsnede (1300-1650)

Type 4 Zeer onregelmatige achtkantige doorsnede (1300-1650)
 Type 5 Afgeronde achtkantige doorsnede (1500-1825)
 Type 6 Ronde doorsnede met facetten (1600-1825)
 Type 7 Ronde doorsnede zonder facetten (1600-1825)
 Type 8 Vierkante doorsnede (1500-1875)

Afb. 3 Spieën zijn naar vorm onderverdeeld in drie basistypen (typologie: JDB)

type 1		geen lip, met borggat
type 2		afgehakte lip, met borggat
type 2A		als type 2, maar met knik
type 3		lip met borggat, netjes rond afgewerkt

Scheepssintel (3.3.5)

Afb. 4 Chronotypologie van scheepssintels naar Karel Vlierman (zie Vlierman 1996)

Bootschaak (3.5.3)

Bootschaken zijn beschreven (typologie: Jan Dirk Bindt) aan de hand van (een combinatie van) de morfologische varianten van acht kenmerken die afzonderlijk zijn gecodeerd: het schachthuis (S1-4) (afb. 5), de oriëntatie van de klauw (links/rechts) (afb. 6), de doorsnede van de klauw (DK1-5) (afb. 7), de vorm van de klauw (VK1-3) (afb. 8), de doorsnede van de teen (DT1-5) (afb. 9), de vorm van de teen (VT1-3) (afb. 10), het aantal bevestigingsgaten (N gat) en de vorm van de bevestigingsstrip (eind1-9) (afb. 11). De typologische aanduiding van een bootschaak bestaat uit een reeks van de acht variantcodes gescheiden door punten. Als een vondst zodanig beschadigd is dat het kenmerk niet vast te stellen is, wordt de code van het kenmerk 0.

S1		lang schachthuis (kegelvormig)
S2		kort schachthuis
S3		geen schachthuis bevestigingsstrip haaks op vlak klauw
S4		geen schachthuis bevestigingsstrip in vlak klauw

Afb. 5

links		gezien vanaf de dichte zijde van het schachthuis zit de klauw links
rechts		gezien vanaf de dichte zijde van het schachthuis zit de klauw rechts

Afb. 6

DK1		(afge)ronnd
DK2		vierkant
DK3		vierkant 45° gedraaid
DK4		plat (rechthoek)
DK5		driehoek

Afb. 7

DT1		(afge)ronnd
DT2		vierkant
DT3		vierkant 45° gedraaid
DT4		plat (rechthoek)
DT5		getorst

Afb. 9

VK1		gewone klauw (niet als VK2 of VK3)
VK2		breed uitgesmede klauw vaak cirkelvormig
VK3		uitstaande klauw

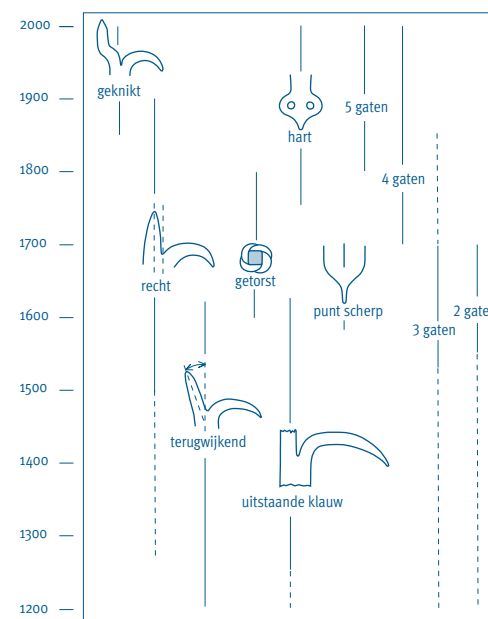
Afb. 8

VT1		recht
VT2		terugwijkend
VT3		geknikt

Afb. 10

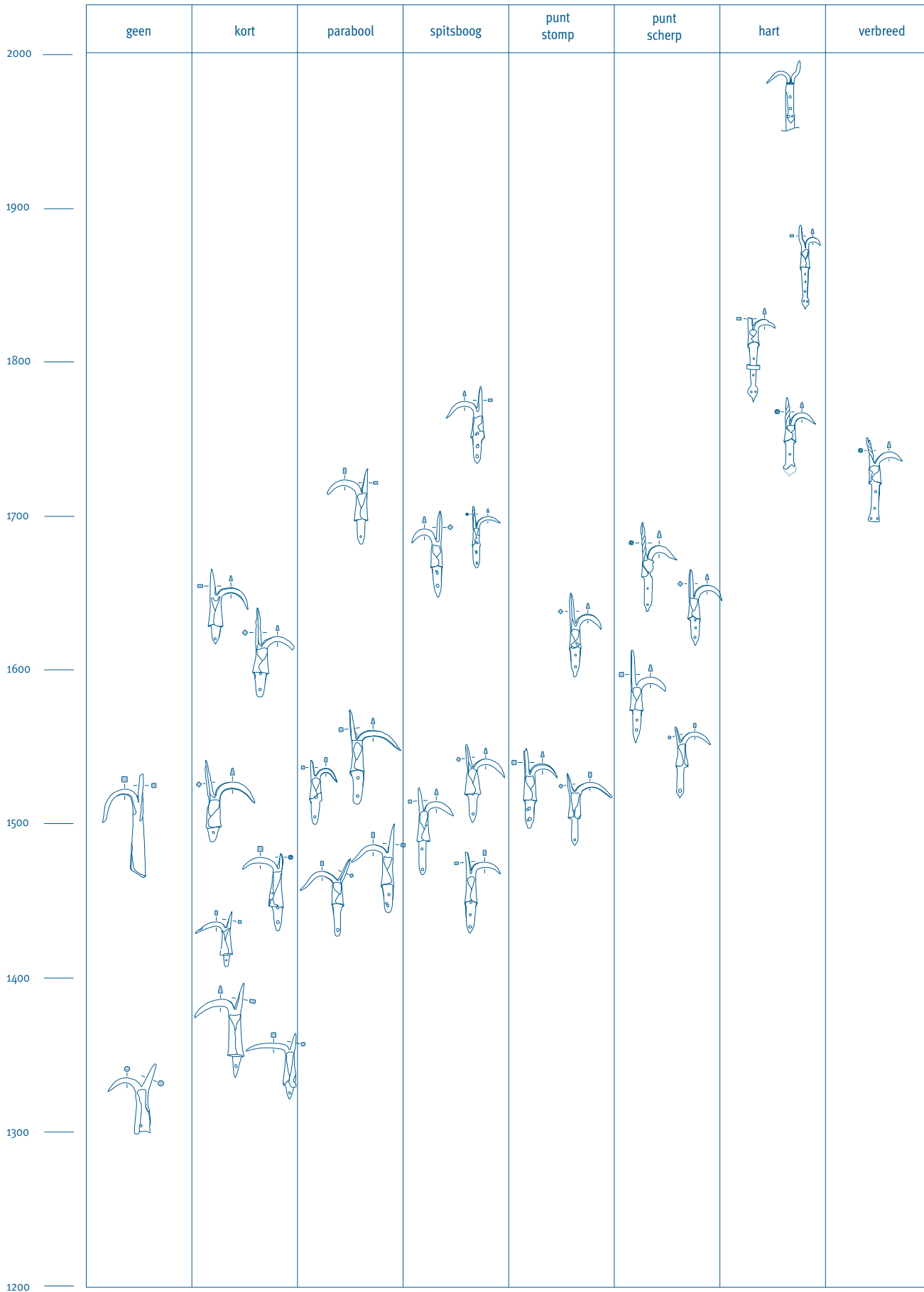
eind1		geen strip
eind2		kort, zijden niet evenwijdig
eind3		parabool
eind4		spitsboog
eind5		punt stomp
eind6		punt scherp
eind7		punt met oog
eind8		hart
eind9		verbreed

Afb. 11

Afb. 12 Specifieke kenmerken van gedateerde bootschaken

Bijlage

Bootshaken (vervolg)

Afb. 13 Chronotypologie naar de vorm van de bevestigingsstrip

Vaarboom (3.5.5)

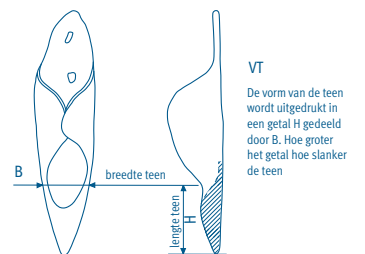
De vaarboompunten zijn beschreven (typologie: Jan Dirk Bindt) aan de hand van (een combinatie van) de morfologische varianten van zes kenmerken die afzonderlijk zijn gecodeerd (vgl. bootshaken): schachthuis (S1-2) (afb. 14), doorsnede teen (DT) (afb. 15), vorm van de teen (VT) (afb. 16), richting slakinsluitingen in punt (DR1-2) (afb. 17) en aantal bevestigingsgaten (N gat). Voor de vorm van bevestigingsstrip (eind) wordt verwezen naar de bootshaaktypologie (afb. 11).

S1		lang schachthuis (kegelvormig)
S2		kort schachthuis

Afb. 14

DT1		(afge)ronnd
DT2		vierkant
DT3		rechthoek
DT4		plat

Afb. 15

Afb. 16

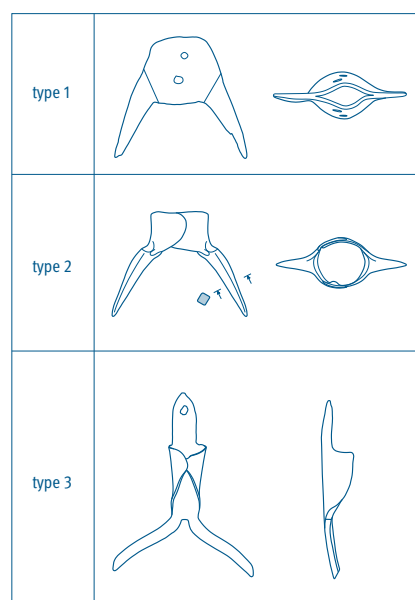
DR1		Slakinsluitingen in de lengterichting van de teen
DR2		Slakinsluitingen evenwijdig aan een zijde en aan de andere zijde uitlopend

Afb. 17

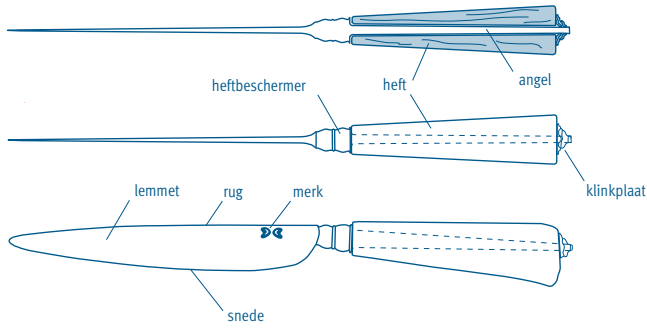
Schoorboom (3.5.6)

Het gevorkte uiteinde van het beslag van een schoorboom (schoorklauw) wordt in drie typen onderverdeeld op basis van vervaardigingstechniek (typologie: Jan Dirk Bindt) (afb. 18).
 Type 1. Samengesteld uit een uit twee delen bestaande ijzeren band waarvan de uiteinden die de horens vormen op elkaar gesmeed zijn. Op deze manier ontstaat een min of meer ovaal schachthuis met aan weerszijden een platte punt. Datering: voor 1600.
 Type 2. Zoals type 1 opgebouwd uit twee delen, maar met de las in het midden van de band tussen de horens.
 Type 3. Zoals een bootshaak vervaardigd. Hierbij wordt een strip gespleten om de vork te maken, waarbij de rest van de strip wordt uitgesmeed (uitgepend) tot een schachthuis en eventueel een bevestigingsstrip (veer).

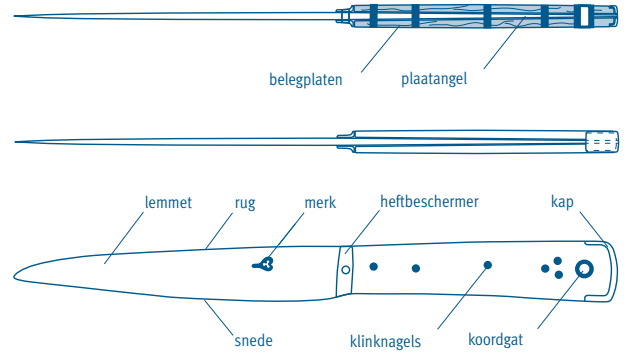
Afb. 18 Drie typen schoorboombeslag

**Mes (4.11.40 – 4.11.44,
5.7.10 – 5.7.12)**

**Afb. 19 De samenstelling van een
angelmess**

**Afb. 20 De samenstelling van een
plaatangelmess**

Knijschaar (4.11.46)

type 1B (1000-1450)	<ul style="list-style-type: none"> - cirkelvormig gebogen veer - de overgang blad en handgreep vormt een spitsboog - geen "knop" op overgang blad en handgreep - smal blad 	
type 2 (1350-1475)	<ul style="list-style-type: none"> - cirkelvormig gebogen veer - de overgang blad en handgreep vormt een halve cirkel - knop op overgang blad en handgreep - smal blad 	
type 3 (1375-1800)	<ul style="list-style-type: none"> - cirkelvormig gebogen veer - de achterkant van het blad is recht en maakt een vrijwel haakse hoek met de greep - vaak een kleine knop op overgang blad - breed blad 	
type 4 (1550-1650)	<ul style="list-style-type: none"> - cirkelvormig gebogen veer - op de overgang blad en handgreep is een aantal cirkelsegmenten uitgespaard - smal blad 	

**Afb. 21 Typologie van knijpscharen naar
Ward-Perkins (zie Ward-Perkins 1967, 154-155):
brede dateringen vanwege lange looptijd van de
afzonderlijke typen**

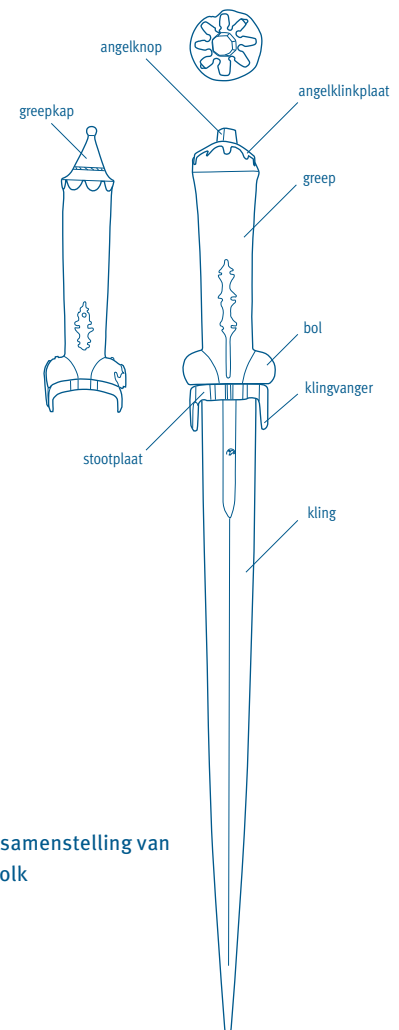
**Scharnierschaar (4.11.47)
Afb. 22 Typologie van scharnierscharen
(typologie: Jan Dirk Bindt, gebaseerd op
Haedeke, Putsch en Niegeloh 1998)**

type 1	<ul style="list-style-type: none"> - niet industrieel vervaardigd - grote zware schaar met meest brede stompe bladen - grote open beugels - zeer korte of ontbrekende benen 	
type 2	<ul style="list-style-type: none"> - niet industrieel vervaardigd - slanke schaar met smalle puntige bladen - open beugels - benen lang - uitgebreid gedecoreerd 	
type 3.1	<ul style="list-style-type: none"> - niet industrieel vervaardigd - slanke schaar met doorgaans smalle puntige bladen - oog rond of druppelvormig, aanhechting in midden - benen lang en recht - helften zijn meest vlak en vallen niet in elkaar 	
type 3.2	<ul style="list-style-type: none"> - niet industrieel vervaardigd - kleine schaar - oog rond of druppelvormig, aanhechting in midden - benen bestaan uit serie elkaar opvolgende krullen - grondvorm doorsnede been rechthoekig 	
type 3.3	<ul style="list-style-type: none"> - niet industrieel vervaardigd - kleine schaar - oog rond tot ovaal, aanhechting in midden - benen recht en balustervormig - doorsnede been gevormd, er zijn geen rechte vlakken 	
type 3.4	<ul style="list-style-type: none"> - mogelijk industrieel vervaardigd - oog rond tot ovaal, aanhechting in midden - benen maken een knik naar buiten - doorsnede been gevormd, er zijn geen rechte vlakken 	
type 3.5	<ul style="list-style-type: none"> - niet industrieel vervaardigd - afwijkend model, mogelijk afkomstig uit Spanje of Frankrijk - zeer zwaar uitgevoerde grote slanke schaar - oog rond tot ovaal, aanhechting in het midden - benen recht 	
type 3.6	<ul style="list-style-type: none"> - mogelijk industrieel vervaardigd - schaar met een moderne vormgeving - oog ovaal, aanhechting opzij van het oog - been gedecoreerd met schuine ribbels aan weerszijden 	
type 4	<ul style="list-style-type: none"> - industrieel vervaardigd, in matrix gesmeed met valhamer - schaar met regelmatige vloeiende gebogen vormen - oog ovaal, aanhechting opzij van het oog - niet gedecoreerd 	

**Gevestwapens (7.13 – 7.22): conventies bij het beschrijven van de
Amsterdamse (kloot)dolken (opgesteld door Jan Piet Puype)**
Dolken onderscheiden zich van andere gevestwapens vanwege de
symmetrische vorm van de greep. In geval van gevestwapens met
een asymmetrische (naar de hand gevormde) greep spreken we van
messen, ongeacht de klingvorm, die zowel recht als gebogen kan
zijn. Bij het classificeren van gevestwapens geldt niet de kling maar
de greep en onderdelen daarvan als principiële ordeningscriteria.
Binnen de categorie dolken wordt op basis van de greep een aparte
groep van zogeheten klootdolken onderscheiden (7.13-7.19).
Bij deze laatste wordt uitgegaan van een gestandaardiseerde
beschrijving aan de hand van een aantal coderingsconventies,
die uitsluitend bedoeld zijn voor formele beschrijvingsdoelinden
en niet voor een indeling in tijdgebonden (chronologische) typen.
De coderingen van de klingvormen beperken zich niet tot de
klootdolken, maar zijn ook toegepast bij de beschrijving van de
andere categorieën gevestwapens (zie ook Nieuwenhuis 2011).

Bij de klootdolken worden de volgende onderdelen onderscheiden
(afb. 23):

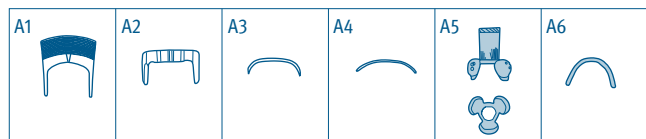
- A Stootplaat met klingvangers (afb. 24)
- B Bolvormen (afb. 25)
- C Greepprofielen (afb. 26)
- D Greepkappen (afb. 27)
- E Angelknoppen (afb. 28)
- F-O Klingvormen (afb. 29)

**Afb. 23 De samenstelling van
een klootdolk**

Bijlage

Gevestwapens (vervolg)

Afb. 24 Stootplaat met klingvangers

A1 Stootplaat bestaande uit gelamineerde ijzeren en messing plaatjes met hoekige of sterk gebogen klingvangers

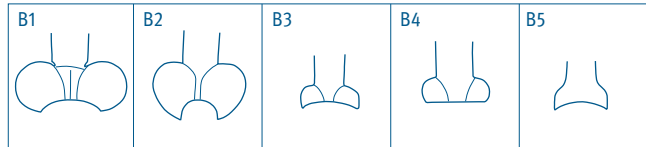
A2 Stootplaat van massief ijzer met goed ontwikkelde klingvangers

A3 Halvemaanvormige massief ijzeren stootplaat met rudimentaire klingvangers

A4 Plaatvormige dunne ijzeren stootplaat met rudimentaire of geen klingvangers

A5 Messing pseudo-klingvangers bestaande uit drie rondom gegroepeerde bolvormige kappen

A6 Massieve en sterk gebogen messing stootplaat

Afb. 25 Bolvormen

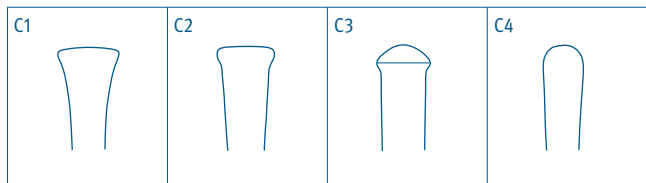
B1 Flinke bollen met een brede V-vormige opening ertussen

B2 Flinke bollen die elkaar bijna raken

B3 Kleinere tot afgeplatte bollen met brede V-vormige opening ertussen en onderaan gebogen

B4 Kleinere tot afgeplatte bollen met brede V-vormige opening ertussen en recht van onderen

B5 Gesuggereerde bolvormen en van onderen licht gebogen

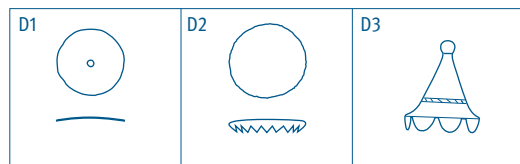
Afb. 26 Greepprofielen

C1 Greep naar boven toe taps uitlopend, de bovenkant plat zonder uitstekende rand

C2 Greep naar boven toe taps uitlopend, bovenkant plat met uitstekende rand

C3 Greep naar boven toe taps uitlopend, de bovenkant bol met uitstekende rand

C4 Greep naar boven toe taps uitlopend en aldaar afgerond

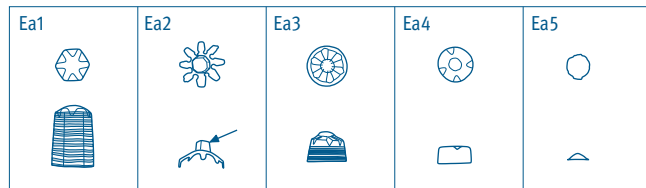

Afb. 27 Greepkappen

D1 Ronde platte messing schijf

D2 Ronde platte messing of ijzeren schijf met kartelrand

D3 Ronde ijzeren greepkap in de vorm van een puntmuts

Afb. 28 Angelknoppen (a) en angelklinkplaatjes (b)

Ea1 Zeshoekige knop, horizontaal gelamineerd in messing en ijzer.

Op basis van vergelijkingen kan Ea1 tot de A1 klootdolken worden gerekend

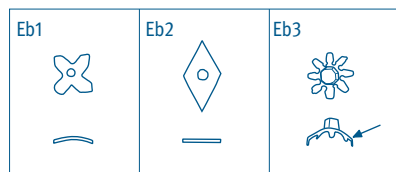
Ea2 Achthoekige geheel ijzeren knop

Ea3 Ronde, vlakke knop, horizontaal gelamineerd in messing en ijzer.

Op basis van vergelijkingen kan Ea3 tot de A1 klootdolken worden gerekend

Ea4 Ronde, vlakke geheel ijzeren knop

Ea5 Ronde, bolle kap

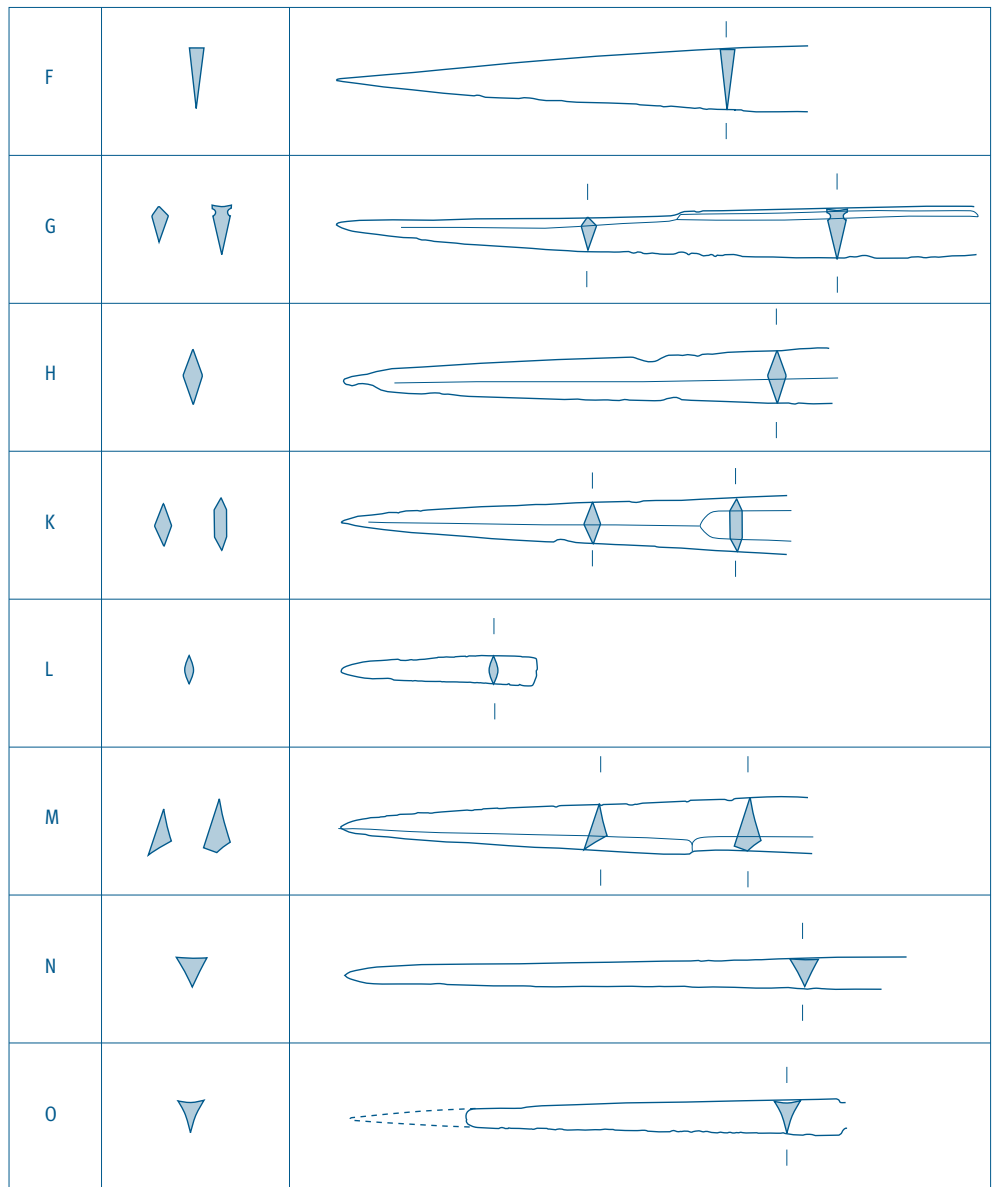
Eb1 Vierarmige

gepunte ster

Eb2 Ruitvormige

angelklinkplaat

Eb3 Achtarmige ster

Afb. 29 Klingvormen

De nummers 0, 1 of 2 zijn toegevoegd aan de verschillende klingcategorieën om aan te geven dat:

0 de punt ontbreekt

1 de punt gerond is vormgegeven

2 de snijranden van de kling tot in de punt doorlopen

F Kling recht, gelijkmatig taps aflopend profiel en doorsnede wigvormig met platte of holle vlakken

G Kling recht, gelijkmatig taps aflopend profiel, doorsnede

bestaande uit combinatie van diamantvormige, driehoekige of ruitvormige delen, platte rug richting de greep en platte vlakken

H Kling recht en tweesnijdend, platte ruitvormige doorsnede met ribben

K Als H maar doorsnede bovenaan zesvlakkelig

L Als H maar doorsnede plat-ovaal over de volle lengte zonder ribben

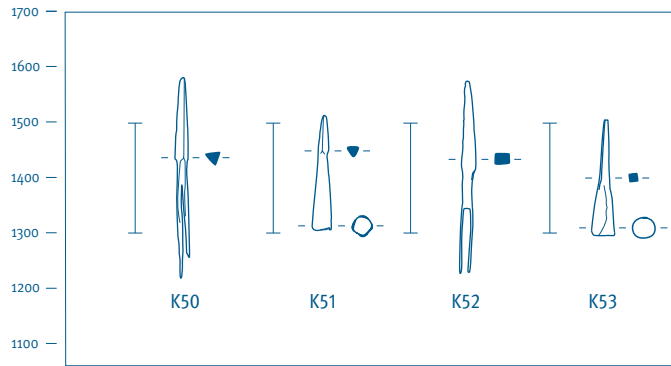
M Kling recht en met meerdere vlakken, soms onregelmatig profiel

N Kling recht, regelmatige driehoekige doorsnede en platte vlakken

O Kling recht, wigvormige, bijna regelmatige driehoekige doorsnede en holle vlakken

Pijlpunt voor standwapens (7.27) en voor hand- of kruisbogen (7.29)

Er zijn twee groepen pijlpunten, die zich duidelijk in vorm en afmeting van elkaar onderscheiden en die ieder aan een bepaald wapen zijn verbonden: de grotere pijlpunten voor standwapens en de kleinere voor hand- en/of kruisbogen. Pijlpunten voor hand- of kruisbogen zijn vaak lastiger uit elkaar te houden. Vooral de typen K5, K8 en K9 kunnen voor beide gebruikt zijn. Grootte/gewicht zijn minder goed toepasbaar voor verdere indeling: hoewel kruisboogbouten doorgaans zwaarder zijn uitgevoerd, zijn het vooral de ervaring, en daarmee ook de kracht van de boogschutter, die de grootte/zwaarte van de pijlpunt bepalen. Zo zullen sterke, geoefende handboogschutters zwaardere pijlpunten gebruiken die in de categorie kruisboogbouten vallen dan ongeoefende schutters. Bij de beschrijving van de pijlpuntvondsten bij de Noord/Zuidlijn bleken de bekende publicaties van Ward-Perkins (1940) en Jessop (1996) voor Groot-Brittannië, Zimmermann (2000) voor Zuid-Duitsland/Zwitserland en Serdon (2005) voor Frankrijk niet toereikend voor een gedetailleerd onderscheid. Daarom is in het kader van de studie van deze pijlpunten een eigen typologie voor het Nederlands-Vlaamse gebied ontwikkeld (typologie: Magén Klomp).

Afb. 30 Een chronotypologie van pijlpunten voor standwapens (typologie: Magén Klomp)

Type K50, 1300 – 1500

Langwerpige pijlpunt, doorsnede driehoekig, duidelijke schouder, 2 lange veren

Type K51, 1300 – 1500

Korte pijlpunt, doorsnede driehoekig, duidelijke schouder, lang conisch schachthuis

Type K52, 1300 – 1500

Langwerpige pijlpunt, doorsnede rechthoekig tot vierkant, duidelijke schouder, 2 lange veren

Type K53, 1300 – 1500

Conische pijlpunt, met conisch schachthuis met doorlopende vierkante punt zonder schouder

Afb. 31 Een chronotypologie van pijlpunten voor hand- of kruisbogen (typologie: Magén Klomp)

Type K25, 1000 – 1300

Platte, driehoekige pijlpunt, conisch schachthuis, dubbelsnijdende punt is driehoekig en sterk afgeplat, met soms een ribbe op het platte blad

Type K22, 1000 – 1500

Platte, bladvormige (jacht)pijlpunt, kort schachthuis met duidelijke schouder, met punt met geplette ruitvormige doorsnede

Type K4, 1000 – 1500

Korte, piramidevormige pijlpunt, lang parallel schachthuis, punt met een vierkante tot iets ruitvormige doorsnede

Type K26, 1100 – 1500

Dop met weerhaken, met schachthuis, punt met geplette ruitvormige doorsnede met lange weerhaken tot minimaal de basis van het schachthuis

Type K36, 1100 – 1500

Europees-oriëntaalse pijlpunt, punt uitlopend in vier geslepen vlakken, met ronde doorn en ronde basis

Type K2, 1200 – 1500

Conische pijlpunt, langgerekt piramidevormig aanzicht met vierkante doorsnede, geen schouder, conisch schachthuis

Type K10, 1200 – 1400

Korte, spitsboogvormige pijlpunt, recht schachthuis, punt met licht geplette vierkante tot ruitvormige doorsnede

Type K1, 1200 – 1400

Langgerekte, piramidevormige pijlpunt, vierkante doorsnede, met schachthuis

Type K8, 1300 – 1500

Langgerekte, bladvormige pijlpunt, ruitvormige doorsnede, lang conisch schachthuis

Type K9, 1300 – 1500

Bladvormige pijlpunt, ruitvormige tot platte ruitvormige doorsnede, licht-conisch tot parallel schachthuis

Type K5, 1400 – 1600

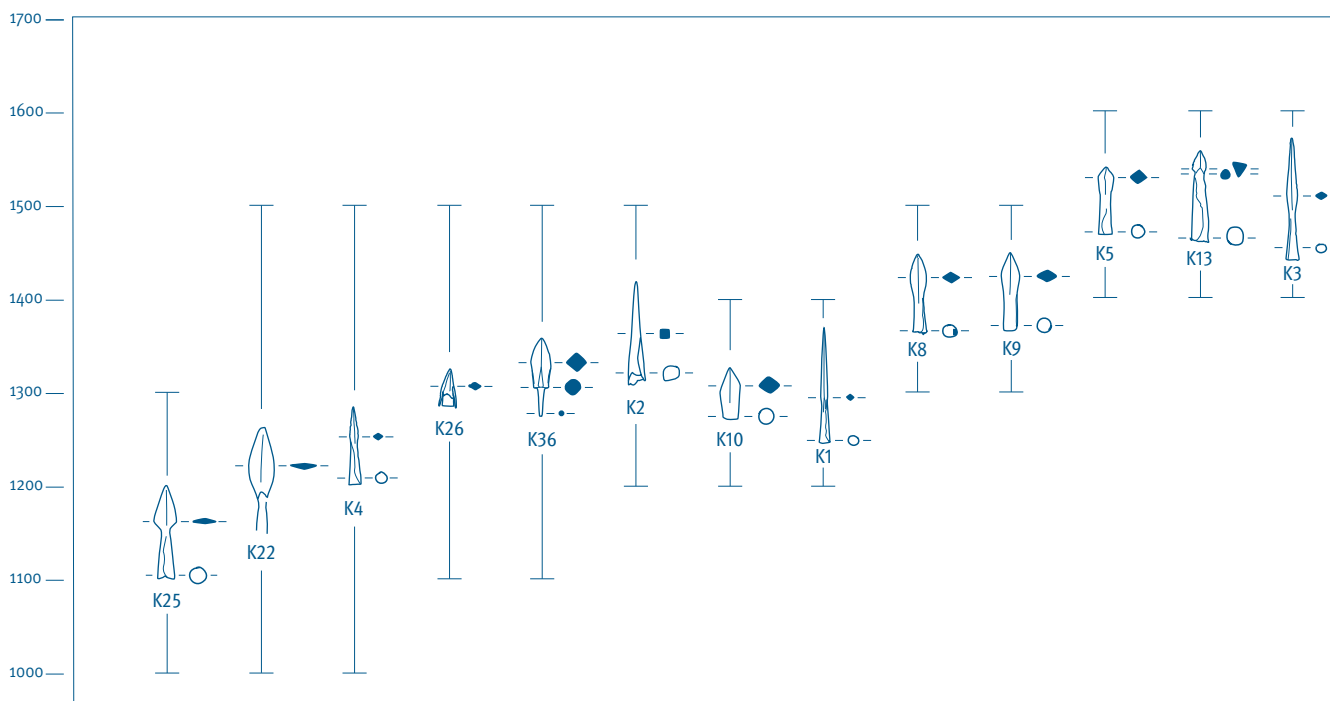
'Amsterdamse' pijlpunt, bladvormig met korte piramidale punt, conisch schachthuis

Type K13, 1400 – 1600

Korte, piramidevormige pijlpunt met lange schouder op lang conisch schachthuis

Type K3, 1400 – 1600

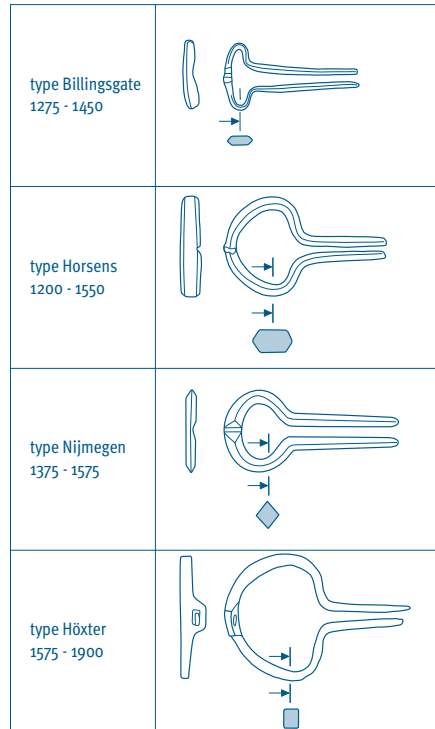
Lange, ruitvormige pijlpunt, vierkante doorsnede, conisch schachthuis

Bijlage

Mondharp (9.16.1)

Afb. 32 Typologie van mondharpen naar Gjermund Kolltveit (zie Kolltveit 2006), datering gebaseerd op lengte van de arm en vorm van de boog (zie Terhorst 2010)

Knoop (10.15.6 – 10.15.25)

Knopen zijn beschreven (typologie: Roeland Emaus, zie Emaus 2009, aangevuld door Jurgen van der Klooster) aan de hand van (een combinatie van) de varianten van drie kenmerken die afzonderlijk zijn gecodeerd: de hoofdvorm (A-F), de vorm van het oog als kleine letter (a-i); de vorm van het lichaam (1-18) (afb. 33). Een x staat voor een ontbrekend kenmerk. De volgende morfologische hoofdgroepen worden onderscheiden:

- A Veelvormig met apart oog, meegegoten dan wel aangezet
- B Schijfvormig met twee of meer gaten die als oog dienen
- C Veelvormig zonder oog, met een mechaniek (manchetknoop) of een plaat (broekknoop) als sluiting
- D Veelvormig, oog van draad (touw of koord)
- E Twee veelvormige knopen die door een schakel aan elkaar gezet zijn, met een oog aan de achterzijde (ook wel keelknopen genoemd)
- F Drukknoop

Afb. 33 Typologische kenmerken van knopen

A		B	C	D	E	F
oog	lichaam	oog	oog	oog		
a doorboorde staaf	1 rond massief	a vier ogen	a stijl en plaat	a koord-oog (touw)	codering lichaam en oog als in type A	drukknoop
b doorboorde cilinder	2 rond samengesteld	b drie ogen	b stijl en mechaniek			
c cirkelvormig oog op staaf	3 rond massief gedecoreerd	c twee ogen	c dubbele stijl en mechaniek	lichaam		
d aangezette boog	4 rond hol gedecoreerd	d twee halve maan-ogen		codering als 1-18 in type A		
e cirkel of lusvormig oog	5 rond opengewerkt	e vijf ogen	lichaam			
f cirkel of lusvormig oog met huis	6 half rond massief		codering als 1-18 in type A			
g dubbele aangezette boog	7 half rond opengewerkt	1 plat tot licht verzonken				
h vervallen	8 kegelvorm	2 plat met sterk verzonken midden				
i doorboorde schacht	9 conisch afgeplat	3 plat tot licht verzonken samengesteld				
	10 half rond massief	4 half rond				
	11 half rond opengewerkt	5 half rond samengesteld				
	12 half rond samengesteld	6 plat cilinder				
	13 half rond gefacetteerd	7 biconisch				
	14 plat					
	15 plat samengesteld					
	16 plat opengewerkt					
	17 plat cilinder					
	18 gevormd					

Gesp en schoengesp (10.17.1 – 10.17.9, 10.20)

Gespen en schoengespen zijn beschreven (typologie: Jiri Wildbret, zie Wildbret 2010, aangevuld door Jurgen van der Klooster) aan de hand van (een combinatie van) de varianten van vier kenmerken die afzonderlijk zijn gecodeerd: beugelvorm (A-K), middenstijlvorm (1-3), angelvorm (A-G), ankervorm (1-10) (afb. 34). Bij het ontbreken van kenmerken is een x ingevuld.

Afb. 34 Typologische kenmerken van gespen

beugelvorm			middenstijlvorm			angelvorm			ankervorm		
type	vorm	voorbeeld	type	vorm	voorbeeld	type	vorm	voorbeeld	type	vorm	voorbeeld
A	rond		1	vast		A	enkel		1	plaat	
B	rechthoek		2	los		B	dubbel los		2	met knop	
C	driehoek		3	geen		C	dubbel gevorkt		3	ankervorm	
D	D-vormig					D	dubbel gekoppeld		4	gespleten anker	
E	ovaal					E	drie		5	versierd anker	
F	trapezium					F	vier		6	open, met een stekel	
G	brilvormig					G	dubbele angelbeugel		7	open, met twee stekels	
H	vindervormig								8	open anker	
I	asymmetrisch								9	open met knoppen	
J	klemgesp schuifgesp								10	met oog	
K	achthoekig										

Schoeisel (10.19)

Afb. 35 Typologie van schoeisel naar Olaf Goubitz (zie Goubitz 2001), met aanvullingen door Lisette Verspay

type 50-1 1300-1400		Lage (enkel)schoen met een rijgvetersluiting aan de binnenzijde van de voet	type 100-3 1450-1500		Enkelschoen met een gecombineerde gesp- en vetersluiting aan de voorkant van de voet
type 60-1 1325-1450		Enkelschoen met een rijgvetersluiting over de wreef	type 105 1500-1800		Muil
type 60-2A 1700-1860		Enkelschoen met een rijgvetersluiting over de wreef. Met Nieuwe Tijd schoenconstructie. (Type 60-2B is lage variant 1700-1860)	type 110 1300-1500		Trip
type 65 1350-1550		Enkelschoen met een vetersluiting over de wreef. Langs de opening van de schoen zitten een of twee vetergaatjes voor een splitveter	type 125 1500-1550		Tudor schoen met een brede neus ('koemuil')
type 70 1300-1600		Lage schoen met een vetersluiting over de wreef. Aan weerszijden van de opening zitten een of twee vetergaatjes waar de leren veter doorheen geregen wordt	type 130-1A 1500-1800		Lage schoen met een rijgvetersluiting door twee wreefbandjes. Bij dit type lopen de wreefbandjes over het voorblad heen
type 75 1300-1600		Enkelschoen met leren staartveter sluiting	type 130-1B 1860-1937		Zoals type 130-1A, maar machinaal gemaakt
type 85-1 1400-1600		Schoen met vaste gesp aan voorkant, in laag en hoog model	type 130-2 1550-1600		Dezelfde lage schoen met vetersluiting als type 130-1. Bij type 130-2 lopen de wreefbandjes achter het voorblad langs
type 85-2C 1500-1600		Lage (enkel)schoen die gesloten wordt met een vaste gesp, meestal aan de zijkant van de voet	type 135 1500-1800		Lage schoen met een losse gespsluiting
type 90-1B 1450-1500		Lage instapschoen zonder sluiting, met een lang doortopend voorblad over de wreef	type 145 1700-1750		Lage schoen met vetersluiting en Y-vormige bovenkant van voorblad
type 90-2B 1775-1860		Een lage, open instapschoen zonder sluiting (Type 2C-2E diverse varianten van type 2B: instapschoenen machinaal gemaakt 1860-1937)	type 160-1 1800-1860		Hoge enkelschoen, gesloten met haken en ogen of knoopjes. Bestaat vaak uit twee delen van verschillend leer, of met een leren onderkant en bovenkant van textiel (type 160-2 identiek aan type 160-1, maar machinaal gemaakt, 1860-1937)
type 90-3B 1550-1600		Een lage schoen zonder sluiting, met verstevigingsdraad of -leertje dat het voorblad met het achterpand verbind			

Literatuur

Clevis, H. en J. Kottman, *Weggegooid en teruggevonden. Aardewerk en glas uit Deventer vondstcomplexen 1375-1750*, Deventer 1989

Emaus, R., *Knopen van het Damrak. Theorie en toepassing van kledingaccessoires in archeologische context*, individueel materiaalpracticum, Universiteit van Amsterdam 2009

Goubitz, O., *Stepping through time. Archaeological footwear from prehistoric times until 1800*, Zwolle 2001

Haedeke, H.-U., J. Putch en E.-W. Niegeloh, *Die Geschichte der Schere (Kleine Reihe, dl. 28)*, Landschaftsverband Rheinland, Rheinisches Industriemuseum, Solingen 1998

Jessop, O., *A New Artefact Typology for the Study of Medieval Arrowheads*, The Society for Medieval Archaeology, 1996

Kolltveit, G., *Jew's Harps in European Archaeology* (BAR International Series 1500), Oxford 2006

Nieuwenhuis, S., *De klootdolken van het Damrak*, bachelorscriptie, Universiteit van Amsterdam 2011

Serdon, V., *Armes du Diable: Arcs et arbalètes au Moyen Âge*, Presses Universitaires de Rennes, 2005

Terhorst, T., *Muzikale vondsten uit de Amsterdamse bodem. De catalogisering van geluidsproducerend archeologisch materiaal*, bachelorscriptie, Universiteit van Amsterdam 2010

Vlierman, K., '...Van Zintelen, Zintelroeden ende Mossen...'. *Een breekmethode als hulpmiddel bij het dateren van scheepswrakken uit de Hanzetijd*, Scheepsarcheologie I, Nederlands Instituut voor Scheeps- en onderwater Archeologie/ROB (NISA) 1996

Ward-Perkins, J.B., *Medieval Catalogue. London Museum*, Londen 1940

Ward-Perkins, J.B., *Medieval Catalogue. London Museum*, Londen, Her Majesty's Stationery Office 1954, herdruk 1967

Wildbret, J., *Gespen uit het Damrak en Rokin, gevonden bij het archeologisch onderzoek Noord-Zuidlijn project*, individueel materiaalpracticum, Universiteit van Amsterdam 2010

Zimmermann, B., *Mittelalterliche Geschosspitzen. Kulturhistorische, archäologische und archäometallurgische Untersuchungen* (Schweizer Beiträge zur Kulturgeschichte und Archäologie des Mittelalters, dl. 26), Bazel 2000